

Dinsdag 10 augustus 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Omtrent het afscheid van dr. Hendrik Muller, commissaris van de regering voor het vluchtoord te Nunspeet, wordt ons nog nader gemeld, dat diens vertrek gepaard ging met een afscheidsfeest, in het geheim voorbereid door het onderwijzend personeel, dat circa veertig Belgen telt; allen door de scheidende commissaris bijeengezocht en onder de leiding staand van de heer van Trotsenburg, oud hoofd van de telegraaf in Transvaal. Voortaan zal echter een door de minister van binnenlandse zaken benoemde commissie voor onderwijs aan de vluchtelingen in Nederland ook de leiding ontvangen van dit onderdeel in het Nunspeetse kamp.

Niet minder dan 1500 schoolkinderen voerden op het voetbalveld van het kamp manoeuvres uit, voorafgegaan door Nederlandse en Belgische vlaggen en onder leiding van Belgische geïnterneerde militairen, sedert kort als onderwijzers aan het vluchtoord door dr. Muller verbonden. Nadat zij voor dr. Muller hadden gedefileerd en het Nederlandse volkslied gezonden, sprak het hoofd der school, de Vlaamse hoofdonderwijzer Loncke, de heer Muller toe namens het onderwijzend personeel en de honderden schoolkinderen, om hem hulde te bewijzen en hartelijke dank te brengen. Hij herinnerde aan de ontvangst, de duizenden Belgische gezinnen in Nederland bereid en wees er op, dat, dank zij dr. Muller, scholen zijn tot stand gekomen, leermiddelen aangeschaft, onderwijzend personeel aangeworven.

Binnen enkele dagen, wanneer de laatste werken zullen voltrokken zijn, zal hier in het vluchtoord de grootste school van het land bestaan: 33 klassen, met een bevolking van 1400 à 1500 kinderen.

Kinderen zongen, verschillende toespraken volgden.

Bij zijn afscheidsmaal dankten de gezamenlijke ambtenaren en officieren dr. Muller voor zijn grote takt. Een diner, hem door de hoofdambtenaren, dames, officieren en burgers aangeboden, werd opgeluisterd door de militaire muziek uit zijn vroeger kamp in Oldebroek. Daarop kwam de Nunspeetse kampmuziek hem een serenade brengen. De kantwerksters vereerden hem met een kussen van echte kant met zijn naam erin gewerkt. De kampnaaiwinkel, tweehonderd zielen sterk, schonk een groot bloemstuk en zong een lied, vervaardigd door het hoofd, mevr. Fine van Reck.

De morgen van het vertrek vormden de troepen carré; de landweer met de commandant Schoondorp werd door de aftredende commissaris hulde gebracht. Het gehele ambtenarenpersoneel was aanwezig, deputaties uit de vluchtelingen zongen hem toe, wierpen bloemen voor hem uit en in zijn auto.

De commandant van het veldleger, die het militair gezag uitoefent in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland, ten zuiden van de Waal, buiten de stellingen en afzonderlijke forten, heeft de toegang tot en het verblijf binnen het in staat van beleg verklaarde deel van genoemd grondgebied ontzegd aan Anna Maria van Loo, landbouwster, geboren 30 januari 1881 te Galoppe (België) en wonende te Hombourg (België), en Hubertine Straeten, zonder beroep, geboren 2 april 1900 te Hombourg, wonende te Remersdaal (België), wiens aanwezigheid voor de rust van de algemene veiligheid wordt geacht gevaarlijk te zijn.

De commandant van het veldleger heeft het verblijf in zijn gebied ontzegd aan:

Armand Berhaut, fabrikant, geboren 11 januari 1882 te Luik, wonende te Brussel, ter zake van het verlenen van tussenkomst tot het uitgeven en verkrijgen van valse passen en vermoedelijke spionage.

Jacques Gorrissen, geboren 1 augustus 1885 te Zandvliet (België), wonende te Ossendrecht.

Parijs, 9 augustus. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In de loop van de dag van 8 dezer was er op het westelijke gedeelte van het front enig artillerieoptreden: in België in de sector Steenstrate-Het Sas.

Londen, 9 augustus. Maarschalk French rapporteert:

Sedert de 1^e augustus is ten noorden en ten oosten van Ieper de artillerie van weerszijden in actie geweest. Het voordeel was in die vuurgevechten aan onze kant.

Vanochtend hebben wij na een hevige beschieting met geschut, waarbij de Fransen op onze linkervleugel krachtadig met ons samenwerkten, een aanval gedaan op de loopgraven, de 30^e juli door de Duitsers bij Hoge genomen. Wij hebben ze alle heroverd en nog daarenboven vorderingen gemaakt ten noorden en ten westen van Hoge. Het front van de door ons ingenomen loopgraven is 1200 meter breed. Wij hebben 3 officieren en 124 man gevangen genomen en 2 machinegeweren buitgemaakt.

Berlijn, 9 augustus. Verbetering van het bericht uit het grote hoofdkwartier (opgenomen in ons vorig avondblad – redactie):

Hedenochtend is bij Ieper een Frans vliegtuig door onze militaire vliegers neergeschoten.

Dinsdag 10 augustus 1915 – avondeditie

Berlijn, 10 augustus. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Ten oosten van Ieper lukte het sterke Engelse strijdkrachten, zich in het bezit te stellen van het westelijk deel van Hoge.

Duitsland en België. Onze correspondent schrijft uit Brussel:

In een Duits blad vindt men het volgende bericht, dat m.i. in bredere kring bekend dient te worden: de Dresdense Kamer van Koophandel ontleent aan een schrijven van de rijkskanselier aan een ministerie van een niet nader aangeduide bondsstaat de volgende regels:

1. Aangezien België nog steeds als vijandelijk buitenland beschouwd wordt, kunnen agentschappen van Belgische ondernemingen in Duitsland onder toezicht gesteld worden en het reeds bestaande toezicht moet blijven voortduren.
2. Aan alle in het Duitse rijk onder toezicht gestelde ondernemingen van vijanden, dus ook Franse, Engelse, Russische enz., is het volgens de verordening van 4 september 1914 verboden rechtstreekse of onrechtstreekse betalingen naar België te doen, tenzij de persoon met het toezicht belast dit uitdrukkelijk heeft toegestaan.
3. De persoon met het toezicht belast mag betalingen naar België alleen dan toestaan wanneer het kleine bedragen geldt; daarentegen moet hij het vervoer van grote bedragen naar België niet vergunnen, maar er veeleer voor zorgen dat zulke bedragen op “gesperrt Konto” bij de rijksbank worden gedeponereerd.

4. Personen of firma's, welke in België gevestigd zijn, hebben ingevolge de verschillende bepalingen inzake aanspraken op personen, welke in het buitenland wonen, voorlopig tot 31 oktober geen recht vorderingen in Duitsland te innen, d.w.z. Duitse firma's of personen zijn tot dat tijdstip niet verplicht betalingen naar België over te maken.
5. De vereffening van Belgische vorderingen is niet verboden, maar het wegvoeren van grote sommen naar België is ongewenst. Duitse firma's of personen, die om bijzondere redenen hun verplichtingen tegenover firma's of personen in België willen voldoen, kunnen, vooral wanneer het grote sommen betreft, deze op "gesperrt Konto" bij de rijksbank deponeren en de rechthebbenden in België daarvan in kennis stellen, opdat die zich bij de Société Générale de Belgique daarop een voorschot kunnen laten geven.

Deze brief van de rijkskanselier is gedagtekend 8 juni.

Verjaardag (KVdW).

Brussel, 4 Augustus.

Het is verder nogal prettig afgelopen. Al is de avond van deze verjaardag toch zeker wel onder de vreemdste van al deze die ik in de loop van een tienjarig verblijf te Brussel heb beleefd. De dag was anders doodgewoon verlopen. Een beursdag als alle andere, met het enig verschil dat de kooplui met vroegere treinen naar huis waren getrokken. Zodat tegen zowat zes uur de stad haar dagelijks uitzicht had aangenomen: een uitzicht als vermoeid, onder de tere en zachte, parelgrijze en licht befloerste lucht. Het heeft opgehouden te regenen. De heftige wind is gevallen. Nu hangt de atmosfeer vol ijle en doorschijnende dampen, het fijne licht gezeefd door parelmoeren

vochtigheid. Daarin, recht op, de teder overglansde huisgevels met, in top, de rozige weerglans van een reeds dalende zon.

Ik had om zeven uur, Belgische tijd, een rendez-vous dicht bij het Terkamerenbos. Zeven uur, Belgische tijd, was wel een heel laat uur op deze 4 augustus. Want ge weet het: om acht uur, Belgische tijd, moet iedereen binnen zijn. Maar, ziet u, ik kan goed rekenen. En ik had berekend: om zeven uur daar; kwart over zeven is de samenkomst afgelopen; een half uurtje tram, en ik ben weer thuis. En zo zou ik aan de gezellige familietafel komen te zitten, nog een kwartier voor de bevolen sluitingstijd. - Helaas, het noodlot had er anders over beschikt ...

Toen ik met mijn colloquium klaar was, zou ik dus, getrouw aan het rooster van mijn voorgestelde werkzaamheden, de tram nemen die mij veilig naar het oord der bestemming moest brengen. Ik had echter gerekend zonder de verrassingen, die ook het tramverkeer voor ons in deze beroerde tijden over heeft. Toen ik het platform van dit voertuig wilde betreden, hield een vlakke maar gebiedende conducteurshand mij tegen: "Gaat ge mee naar het depot?" luidde een sardonische vraag. Ik antwoordde dat ik in het depot niets te maken had; dat ik, integendeel, het andere eind van de stad uitmoest. - "Afstijgen dan", repliceerde de sarcastische stem, "wij nemen alleen nog klanten mee voor het depot; om zeven uur rijden wij allen binnen."

Er bleef mij niets anders te doen, dan te lopen. Waarbij ik u doe opmerken, dat ik voor een tocht van ruim een uur nog juist drie kwartiertjes had. En dat het, in de vochtige lucht, juist warm was geworden. En dat vrees voor regen mij gewikkeld had in een waterdichte overjas. En dat, ten slotte, mijn haast aldus aan transpiratie blootstond.

Ik draaf een eind van de buitenboulevard af. Hier zijn bijna geen winkels: haast alle herenhuizen, deftig gesloten. En men merkt dus maar heel weinig van het verbod, na zeven nog open te zijn. Men merkt alleen blonde nurses achter witte kinderrijtuigjes, waarin heerlijke kinderen liggen te blozen. Nu en dan schudt een boom zijn kruin: een fijne regen van klare parels in het gedempte licht. Ik zie dat de bladeren al geler worden, geel als van Florentijns brons.

Kalme distinctie, met wat weemoed erbij ...

Nu, bij een begin van uitwasemende lichaamswarmte, door een aristocratische winkelstraat. Hier is alles potdicht. En was het niet van die lui flanerende Duitse patrouille, de eerste die ik zie vandaag, dan zou men zich wanen bij het einde van een schone, zomerse zondagnamiddag. Trouwens, weinig volk op straat. De wandelaars, die deze weg naar de bovenstad beklimmen, behoren allen tot een deftige stand: zij zullen, door verboden uithuizigheid, de rust van deze verjaardag zeker niet storen.

Het wordt echter anders als ik, steeds in draf, langs de Hofberg de lage stad ga bereiken. Hier stuwt de menigte in dichte golven aan. Ongewoon is dit echter op dit uur, het sluitingsuur van kantoren en naaiateliers, geenszins. Geen verbazing ook op de gezichten, en ook geen verholen plezier. Het is, tussen de gesloten winkels, een nogal haastige stroom van huiswaarts kerende mensen - zonder meer.

Maar op de Grote Markt loopt het vol als op kermisdagen. En als men op den binnenboulevard komt, bemerkt men algauw het onverwoestbare maar argeloze, het schertsgrage maar gedisciplineerde van de Brusselse humor. Hier, bij het schone, matgouden licht dat in egale glijding aan beide zijden van de boulevard de grote cafés en magazijnen - alles gesloten natuurlijk - een rustige en rijke, zij het harmonisch gedempte schijn verleent; hier

heerst, zowaar, een feeststemming. Maar met iets vreemds, dat onmiddellijk in u door ik weet niet wat gewekt en aandachtig gemaakt wordt. De eerste indruk is er een van opzettelijkheid. Maar neen: opzettelijkheid is het niet; zo al dat volk die zwaar deinende en luidruchtige menigte op dit uur, half acht (Belgische tijd), nog op straat is, en niet de minste haast laat blijken, dan is dat niet uit moedwil of verzet; het gebeurt voor een goed deel - daar valt niet aan te twijfelen - buiten 's volks wil om, en zo men hier aan voorbedachtheid denkt, dan is het alleen te wijten aan het ongewone van het feit dat, op een dag die waarlijk geen feestdag kan worden geacht, en alle cafés gesloten zijn, nochtans al dat volk, die echte mensenzee, op straat is komen wandelen, juist weer vanwege het ongewone. Neen, opzet is hier niet; koppige tegenkanting is bij Brussels optimisme niet te denken. Maar al die lui, aan dwangmaatregelen weinig gewoon, hebben met hun gekende en gretige nieuwsgierigheid willen zien, hoe dat alles verlopen zou.

En die volle en luide mensenzee, die in haar uitflapperende jool aan de "ontallige schater der baren" van Aischulos herinnert, zij golft en zij breekt, zij joelt op en zij schervelt al naar het buitengewone van de gebeurtenissen de aandacht scherpt of verdeelt. - Van al dat buitengewone is het eerste, dat de herbergen vroeg moeten sluiten. En dat heeft sommigen aangezet uit voorzichtigheid en voorzorg een dubbele portie te drinken. Het aantal "pochards" is dan ook opmerkelijk. De enen heeft de drank met sombere gevoelens vervuld; de anderen zien een wereld in vol lachende, zij het wisselende en vooral waggelende perspectieven. Terwijl een grijsaard met king Lear verbijstering grote vuistslagen toedeelt aan een nummer van de "Belgique" waarbij hij telkens met een kelderstem "trois cent soixante-cinquième jour de guerre" buldert, voert een andere ten aanzien van een belangstellende menigte een distinctievolle solo-bamboela uit. Een lange rij van doodernstige

heren lopen allen met twee flessen bier onder de arm; nu en dan blijft één ervan staan, ontstopt een fles, drinkt een flinke teug, en met voldaan gezicht volgt hij weer zijn makker. Een camelot loopt met een mand aan de arm. Nu en dan huilt hij: "Le souvenir du jour! Achetez le souvenir du jour!" Maar zijn mand is leeg; eigenlijk heeft hij niets te koop, ge weet dat het vandaag verboden was ... En bij dat al blijft slechts één soort mensen ernstig: de somber gestemde leden der Duitse Polizei ...

Het is kwart voor acht. En ik heb nog wel vijf en twintig minuten te lopen. Binnen de koestering van mijn overjas die mij een weldadig maar onaangenaam zweetbad verzekert, wordt mijn draven een galopperen. En zo hol ik de Antwerpse Steenweg door: een uitbundige volksstraat, waar men voor een goed deel van de dag op het openbare voetpad leeft. Het is hier natuurlijk de drukte niet van de middenstad. Maar aan alle deuren, aan alle ramen een menigte die gezellig en prettig doet. Minder en minder mensen die nog naar huis moeten: ieder is geborgen, is veilig. Men mag nog een kwartiertje buiten blijven: men maakt er gretig gebruik van. Kwinkslagen en lachbuien over en weer. De kinderen spelen krijgertje. Achter een gemoedelijke Duitse patrouille, een veel levendiger patrouille van Belgische bengels. Uit een herbergje, dat er streng en toe uitziet als een sterfhuis, worden geniepig ettelijke flessen lambiek buiten gesmokkeld. Voorzichtig komen buurlui samenscholen, elk met een glas. Er wordt ingeschonken. Er wordt aangetikt. Een dikke vrouw smakt: "Het doet deugd; ik had juist gezouten schol gegeten." ...

Ik nader, de goden dank, mijn bestemming. Mijn kop gloeit als een rood lampionnetje. - Maar ik ben nog wel vijf minuten van huis, als op een toren negen uur, Duitse tijd, gaat luiden. Ik voel mij een beetje ontredderd. Op een gegiechel flappen plots alle deuren toe, en gaan al de vensters der bovenverdiepingen open.

Ik moet voorbij een schildwacht. Hij roept mij iets toe. Ik antwoord hem in een vloed van Duitse woorden. Eindelijk heb ik de square in het oog, waar mijn woning staat als in een oase. Ik veradem en verdraag de tred. Uit een open raam klinkt mij de Mondschein-sonate tegen en ik luister met een ongewoon behagen. Wat verder springen twee meisjes touwtje, en hun schrill stemmetje klinkt in de ijle en zoete avondlucht:

“Une poule sur un mur-e
Qui picotait du pain dur-e’ ...

Ik ben eindelijk thuis. Het is zeven minuten over acht, Belgische tijd. Mijn boord ligt in bezwijming. Maar ik ben aan de vijf jaar gevangenis en de tienduizend mark boete ontsnapt ...

Na het avondmaal gaan wij nog wat in het deurgat staan. Geen mens meer op straat. In de blauwgroene donkerte, alleen een witte kat, die voorbij wipt als een dikke, golvende worm. Heilige stilte. Als ineens, aan de overkant van de square, een grammofoon uit een open raam een brabançonne aan het neuzelen gaat. Uit de andere open ramen, handgeklap. Dan: niets meer.

En ik zie drie grote sterren, die in de hemel ontwaken ...

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Ingevolge een dezer dagen bekend gemaakt besluit is er een hoofdkantoor voor gas, water en elektriciteit te Brussel opgericht, dat het toezicht moet houden op de Belgische gas- en elektriciteitsfabrieken en op de waterleidingen en de met deze inrichtingen verband houdende aangelegenheden. De inrichtingen zijn verplicht het hoofdkantoor hun voortbrengselen geheel of gedeeltelijk tot verkoop ter beschikking te stellen: de opbrengst komt de rechthebbenden toe. Het uitvoeren van contracten betreffende

de voortbrengselen van gas- en elektriciteitsfabrieken en waterleidingen wordt verboden, in zover zij met besluiten door het hoofdkantoor genomen in strijd zijn.

Streng straffen staan op het niet nakomen van deze verordening.

Bij de grensplaats Bocholt heeft de Duitse politie zes Hollandse arbeiders aangehouden, die koper naar Holland wilden smokkelen, dat hun ter hand was gesteld door mensen, die hun koper niet in beslag wilden laten nemen.